
FOSSILFRI FINANS

Ett nödvändigt gott

GREENPEACE

Vi måste vända trenden

Vi måste vända trenden. Det är i år fem år sedan Parisavtalet antogs och de senaste fem åren har varit de varmaste på jorden sedan mätningarna inleddes. Det är en trend vi måste vända. Det staten, pensionsfonder, banker och försäkringsbolag väljer att finansiera och investera i idag är den verklighet vi får imorgon.

Vi måste växla spår och hoppa av fossiltåget. Vi har inte tid att vänta på att finansbranschen ska hoppa av fossiltåget just innan det kraschar. Vad som måste till är att växla spår och staka ut en helt ny kurs. En finansbransch som agerar inom hållbarhetsmålen och de planetära gränserna, inte som idag då man tänjer på och över-skrider dem.

Finanssektorn är problemet - och lösningen. Den globala finanssektorn är navet som upprätthåller och förvärrar den kris för klimatet och ekosystemen vi befinner oss i. Men det är också

så att samma finanssektor är själva nyckeln, som kan ta oss ur den rådande krisen. Finanssektorn måste tvingas att gå från att vara en del av problemet till att bli en viktig del av lösningen.

Vi har förbundit oss att agera. Enligt Parisavtalet har Sverige och världens länder förbundit sig att **”göra finansiella flöden förenliga med en väg mot låga växthusgasutsläpp och en klimatomställning motståndskraftig utveckling”**. Tvingande lagstiftning kommer förr eller senare men för varje dag vi väntar förlorar vi handlingsutrymme och åtgärderna kommer att bli mer drastiska och kännbara ju längre vi skjuter problemen framför oss.

Regeringen har ansvaret. Vad som behövs är en finansiell omställning som förhindrar att aktörer tjänar på att exploatera och upprätthålla dagens ohållbara system. Vad som behövs är en modig svensk regering som tar sig själv på orden och

ser till att vi slutar investera i det som förstör vår planet.

Finansdepartementet måste ta de avgörande besluten. Det är på finansdepartementet stora delar av lösningarna på klimatkrisen finns. Diskussionen om klimatkrisen har fokuserat alldeles för lite på ekonomin och finanssystemet, trots att det är här många av de avgörande besluten fattas. Det är här många av de stor-skaliga och samhällsomdanande förändringarna som inget hopp står att finna.

Finansdepartementet måste vara i centrum av klimatfrågan. Det som krävs i detta krisläge är ledarskap. Magdalena Andersson, Per Bolund och finansdepartementet måste befinna sig centrum av klimatsamtalet. Finansdepartementet måste bli ett klimatdepartement. Finanspolitikens uppgift är att se till att Sverige har en sund ekonomi och för att det ska vara möjligt måste klimatkrisens

risker och konsekvenser tas på största allvar. Vad som behövs är att vi kickstartar en samhällsomställning där miljardflödet till fossilindustrin upphör.

“Målet att bli ett fossilfritt välfärdsland förutsätter att även finansmarknaden utvecklas åt samma håll”

Regeringens ekonomiska vårproposition 2018

Aktion utanför Finansdepartementet som blir omdöpt till Klimat-, miljö- och omställningsdepartementet.
© Christian Åslund / Greenpeace

Klimatkris

Vi rusar mot en finansiell och ekologisk kollaps. De ekonomiska, sociala och ekologiska kostnaderna av att inte agera är oacceptabla. Men det är ändå intet mot vilka kostnaderna blir om vi inte omgående sätter foten på bromsen för fortsatt finansiell exploatering.

För att begränsa världens temperaturökning till max 1,5 grader Celsius har FN:s klimatpanel kommit fram till att vi måste begränsa förbränningen av kol med åtminstone två tredjedelar till 2030 för att i princip avvecklas helt till 2050. Även olja och gas måste minska kraftigt. Enligt IPCC måste världens oljekonsumtion minska med 37% och gas med 25% till 2030 i jämförelse med 2010 års nivåer.¹

Världen är på väg att övertrassera den koldioxidbudget vi har kvar för att begränsa jordens uppvärmning till max 1,5 grader. Ökningen av utsläpp måste stoppas och istället minska kraftigt de kommande åren för att nå noll år 2050. Annars riskerar vi irreversibla tröskleffekter, så kallade tipping points, där biofysiska system ofrånkomligt tippas över och klickar igång en självförstärkande global uppvärmning med extrema konsekvenser.²

I sin banbrytande rapport om 1,5 gradersscenarioet från oktober 2018 konstaterar FN:s klimatpanel att för att nå klimatmålen och lyckas begränsa den globala uppvärmningen till max 1,5 grader krävs snabba och långtgående förändringar i alla delar av samhället i en skala som saknar historiskt motstycke.³

Utöver den sannolikt mycket tillfälliga tvärbromsning av utsläpp som orsakats av coronakrisen finns inget som tyder på att världen tar till sig FN:s slutsatser eller agerar i enlighet med dem. Tvärtom.

I FN-rapporten Emissions Gap Report från november 2019 konstateras att världen med nuvarande politik riskerar att bli förödande 3,2 grader varmare. Sedan finanskrisen 2009 har utsläppen ökat varje år. Under den senaste tioårsperioden (2009-2018) har utsläppen ökat med i genomsnitt 1,5 procent varje år.

FN varnar i rapporten för att världen riskerar att missa 1,5 gradersmålet om inte utsläppen minskas med 7,6% varje år mellan 2020 och 2030.⁴ Ju fortare vi lyckas ställa om, desto mindre blir kostnaderna för att hantera klimatkrisen.

Finanskris

FN:s miljöprogram uppskattade 2016 att det skulle kosta 90 biljoner dollar fram till 2030 för att uppnå Parisavtalet och FN:s globala hållbarhetsmål.⁵ Det är en enorm summa. Men vi vet att om vi allokerar tillräckligt med investeringar för uppnå de globala målen så kommer detta att betala sig i det långa loppet.

I takt med att jordens temperatur stiger kommer samhällsekonomin förluster att öka. Klimatförändringarna uppskattas kunna komma att kosta världen 43 biljoner dollar,⁶ en summa som motsvarar knappt en tredjedel av dagens samlade kapitaltillgångar. Att inte agera för att stoppa temperaturökningen kommer alltså att bli dyrt och ju senare vi väntar med kraftiga åtgärder, desto dyrare blir prislappen.

Det är idag svårt att finna några seriösa aktörer som inte ställer sig bakom Parisavtalet och de klimatmål som i princip samtliga av världens länder enats bakom. Trots detta pumpar banker, pensionsfonder och försäkringsbolag världen över, in biljoner dollar i fossiljättar som eldar på klimatkrisen. Denna verksamhet som kan tyckas borde vara förbjuden, sker helt lagligt med staters goda minne.

Trots att vi vet att den absolut viktigaste lösningen för att komma tillrätta med klimatproblemet är att genomföra en energiomställning, från smutsiga fossila bränslen till hållbar, förnybar energi så gör inte världen länder det som krävs. Faktum är att klimatskadliga fossila bränslen får tre gånger mer statsstöd i världen än klimatvänliga förnybara lösningar.⁷

Stater tillåter inte bara massiva investeringar i fossila bränslen eller subventionerar själva fossilbranschen, utan är i flera fall också ägare av själva fossilbolagen. Faktum är att de flesta av de absolut största fossiljättarna i världen är statligt ägda, från den saudiska giganten Saudi Aramco till norska Equinor.

Trots varningar och kraftiga uppmaningar från aktörer som FN, IMF och Världsbanken om att finanssektorn måste genomföra kraftiga förändringar kvarstår mestadels gradvisa och frivilliga åtgärder som är långt ifrån tillräckliga.⁸

Sedan världens länder ställde sig bakom klimatavtalet i Paris 2015 har 35 globala banker finansierat fossila bränslen till ett värde av 2,7 biljoner US dollar.⁹ Det är en summa som i sig nästan dubbelt så mycket som världens 3,8 miljarder allra fattigaste människor förfogar över.¹⁰

Sluta finansiera fossila bränslen-aktion under WEF in Davos.

© Greenpeace / Ex-Press / Flurin Bertschinger

Marknadens misslyckande

Medan Arktis is smälter och Amazonas skogar brinner fortsätter kapitalet att flöda in i bolag som driver på den globala upphetningen och masutrotning av arter för att leda oss till en varmare, artfattigare värld där skogsbränder och extremväder blir vardag.

Den globala finanssektorn är navet som upprätthåller och förvärrar denna kris. Men de kan nu också bli räddningen. Finanssektorn måste tvingas att gå från att vara en del av problemet till att bli en viktig del av lösningen.

Finansbranschen är det smörjmedel som håller den fossila motorn igång. Utan dess medverkan skulle systemet skära ihop och kollapsa. Finanssektorn är alltså en förutsättning för och en central del av det som orsakar klimatkrisen. Men detta innebär samtidigt en helt avgörande makt, och möjlighet, att förändra systemet.

Finansbranschens bristande förmåga att hantera långsiktiga risker samt staters intervenering och stöd till klimatskadlig verksamhet genom bland annat fossila subventioner gör marknaden oförmögen att hantera klimatkrisen. Men eftersom de stora riskerna för såväl finansiella aktörer som stater handlar om de förödande effekterna där en omställning till en fossilfri samhällsekonomi inte genomförs och där klimatmålen inte uppnås så behöver nuvarande ohållbara system förändras i sin grundläggande logik.

Det är osannolikt att fossilbolagen som genom historien har tjänat på att plundra planeten och sabba klimatet frivilligt kommer att förändra sin affärsmodell om de bedömer att det finns förutsättningar till fortsatt vinst framöver. Marknadens logik talar för att så inte kommer att ske. Snarare kommer vi att krascha in i klimatkaos och inte resa oss ur spillrorna för att försöka återskapa det vi har ruinerat förrän det är för sent.

Det går inte att måla över det bruna med det gröna

Idag är fokus och diskussionen huvudsakligen på de gröna investeringar som måste till för att genomföra den nödvändiga omställningen till en långsiktigt hållbar värld. Att mobilisera tillräckligt med resurser för detta är helt avgörande. Men hur mycket gröna investeringar som än ackumuleras genom diverse lokala, regionala eller globala initiativ så kommer det ändå inte att spela någon som helst roll om vi inte samtidigt upphör att finansiera fossil verksamhet som eldar på klimatkrisen.

Enligt Parisavtalet har Sverige och världens länder förbundit sig att *”göra finansiella flöden förenliga med en väg mot låga växthusgasutsläpp och en klimatomställning motståndskraftig utveckling”*.

Tvingande lagstiftning kommer förr eller senare men för varje dag vi väntar förlorar vi handlingsutrymme och åtgärderna kommer att bli mer drastiska och kännbara ju längre vi skjuter problemen framför oss.

Banker, pensionsfonder och försäkringsbolag är de stora aktörer som upprätthåller fossilindustrin. Att finansiera eller investera i dessa verksamheter borde vara olagligt, liksom även utvinning och försäljning av fossila bränslen borde vara det. När notan för klimatkrisen kommer att fördelas, bör de aktörer som idag understödjer fossilbolagen få betala ett högt pris.

Klimatkris som finansiell risk

Eftersom utfasning av fossila bränslen är nödvändig blir investeringar i fossilindustrin också en finansiell risk. Centralbanksnätverket NGFS, där Finansinspektionen ingår, identifierar att omställning på grund av klimatpolitik är något finansiella institut kan komma att påverkas av. En tidig omställning minimerar kostnader och risker för finansiell instabilitet, en sen och abrupt omställning skulle troligtvis innebära större konsekvenser, menar de.

I januari i år rankar Världsekonometiskt Forum i sin årliga riskanalys misslyckande med att hantera klimatförändringarna som den största globala risken.¹¹

“Klimatförändringar kommer att påverka samtliga ekonomiska aktörer över alla sektorer och över hela världen.”

The Network of Central Banks and Supervisors for Greening the Financial System (NGFS)¹²

Finansinspektionen beskriver i sin rapport Klimatförändringar och finansiell stabilitet två övergripande risker för det finansiella systemet som är förknippade med klimatförändringar.¹³ För det första ökar klimatriskerna när jordens medeltemperatur ökar vilket resulterar i ökade havsnivåer och mer extremväder. En direkt konsekvens är att försäkringskostnaderna kommer att öka och en indirekt kostnader uppstår till följd av bland annat förstörda ekosystem och ökade hälsoproblem.

Den andra kategorin risker är omställningsrisker, det vill säga de omställningsproblem av delar av ekonomin som de nödvändiga och kraftfulla åtgärder som behöver vidtas för att pressa ned de globala utsläppen av växthusgaser och därmed dämpa klimatriskerna, så som höjda klimatskatter och tuffare regleringar.

Finansinspektion skriver att en ökning av den globala medeltemperaturen med 2 till 3 grader

Celsius “bedöms kunna leda till samhälls-ekonomiska förluster motsvarande upp till 3 procent av global BNP.”¹⁴ Det innebär, med 2020 års prognos,¹⁵ förluster på 27 000 miljarder kronor (27 000 000 000 000) per år, ungefär 5,5 gånger Sveriges BNP.

“En viktig del i arbetet att ställa om våra samhällen är att investeringar flyttas från företag som är skadliga för klimatet till de som är bra.”

Erik Thedéen, generaldirektör på Finansinspektionen¹⁶

Den av Michael Bloomberg ledda gruppen Task force on Climate-related Financial disclosure identifierar flera risker för investerare som hamnar på efterkälken vad gäller hantering av klimatfrågan. Riskerna relaterar både till värdet på tillgångar och konkurrenskraften hos aktörerna. De pekar vidare på risker för anseendet hos aktörer som anses bidra till klimatförändringar eller inte drar sitt strå till stacken för att mildra klimatförändringarna.¹⁷ I Sverige har flera näringar utarbetat färdplaner för att bli fossilfria, men finanssektorn har ännu inte något sådant initiativ.¹⁸ Inte ens statliga myndigheter som förvaltar kapital åt allmänheten har fossilfria portföljer.¹⁹

Utöver att undvika risker innebär en omställning till en samhällsekonomi med låga utsläpp också möjligheter. European System Risk Board konstaterar i en rapport från 2016 att en omställning till ett koldio-xidsnålt samhälle kan ha positiva övergripande effekter på ekonomin. Till exempel kan utveckling av ny teknik och energi-effektivisering bidra till innovation, fler jobb och lägre produktionskostnader.²⁰

2018 konstaterade världens största statliga pensionsfond, den norska oljefonden, att de hade tjänat mer än 300 miljarder norska kronor om de sålt av sitt fossilinnehav tio år dessförinnan.²¹ Det finns alltså även rent ekonomiska argument för att lämna kol, olja och gas.

Aktion utanför tredje AP-fondskontoret i Stockholm i protest mot deras investeringar i fossila bränslen.
© Christian Åslund / Greenpeace

Överlämning av 1,3 miljoner signaturer till EU-ledare i Bryssel.

© Eric De Mildt / Greenpeace

Kickstarta samhällsomställningen

Våren 2020 försätter den globala spridningen av coronaviruset världen i en djup kris. Coronakrisen har blottlagt de sårbarheter som sedan länge identifierats med det ekonomiska system vi lever i och tydliggjort behovet av långtgående förändringar i hur vi lever och vilka samhällsmål som är önskvärda. Samtidigt som coronakrisen hantearas, måste regeringar säkerställa att de åtgärder som vidtas inte förvärrar de andra akuta kriser vi befinner oss i, så som klimatkrisen, utan istället bidrar till att påskynda den nödvändiga större samhällsomställningen och arbetet med att nå våra klimat- och miljömål.

Samhällsekonomin viktigaste uppgift är att allokera medel dit de behövs för att samhället ska ha en stabil grund och utvecklas. Historiskt har detta ibland fungerat bra och ibland mindre bra. Finansmarknaden har en nyckelroll i vår samhällsekonomi då handel med tillgångar i mycket styr var medel allokeras. Värdet på tillgångarna reflekteras av tillgång, efterfrågan och förväntningar. Nu befinner vi oss i en situation där finansmarknaden allokera enorma medel till fossil verksamhet som istället för att utveckla samhället förstör vår planet. Dessutom har en tro på oändliga och billiga fossil bränslen gjort att bedömningskriterierna för sunda investeringar satts ur spel. Kortsiktigheten hos kapitalförvaltare är förödande för våra livsupprätthållande ekosystem och vårt klimat. Den riskerar den finansiella stabiliteten och driver oss mot en ny finanskris där skattebetalarna kommer få stå för notan för investerarens oaktsamhet.

Sveriges finansminister Magdalena Andersson är med i en klimatkoalition av finansministrar. Klimatet är vår generations absolut största utmaningar enligt Magdalena Andersson. *“När världen ska ställa om måste finansministrarna gå först i ledet”*, säger Sveriges finansminister.²²

Finanssektorn måste nu bli ett verktyg som styr oss mot ett hållbart samhälle. Finansdepartementet måste bli ett miljö- och

klimatdepartement. De framsteg som hittills uppnåtts genom åren måste nu säkras så att de inte luckras upp efter påtryckningar från industrin. Den förra finanskrisen resulterade i stöd till fossil ekonomin och ett antal förlorade år i kampen om framtiden. Vi har varken råd eller tid att göra om samma misstag.

Vi måste säkerställa att finanssektorn blir en katalysator för den nödvändiga klimatomställningen. För att detta ska ske måste krav ställas mot banker och andra aktörer på finansmarknaden. Senast 2021 måste Sverige slå fast en handlingsplan för en hållbar och fossilfri finanssektor som hjälper till att mobilisera de investeringar som är nödvändiga för att uppnå klimat- och hållbarhetsmål.

“Vi finansministrar måste ta på oss ledartröjan för att bekämpa klimatkrisen”

Magdalena Andersson, finansminister, 201923

Endnotes

- 1 <https://www.ipcc.ch/sr15/>
- 2 <https://www.nature.com/articles/d41586-019-03595-0>
- 3 <https://www.ipcc.ch/sr15/>
- 4 <https://www.unenvironment.org/news-and-stories/press-release/cut-global-emissions-76-per-cent-every-year-next-decade-meet-15degc>
- 5 http://unepinquiry.org/wp-content/uploads/2016/09/Financing_Sustainable_Development_Momentum_to_Transformation.pdf
- 6 https://eiuperspectives.economist.com/sites/default/files/The%20cost%20of%20inaction_0.pdf
https://eiuperspectives.economist.com/sites/default/files/The%20cost%20of%20inaction_0.pdf
- 7 <https://www.theguardian.com/environment/2019/aug/01/fossil-fuel-subsidy-cash-pay-green-energy-transition>
- 8 <https://www.bbc.com/news/world-47965284>
- 9 <https://www.ran.org/bankingonclimatechange2020/>
- 10 <https://time.com/5508393/global-wealth-inequality-widens-oxfam>
- 11 http://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risk_Report_2020.pdf
- 12 https://www.ngfs.net/sites/default/files/medias/documents/ngfs_first_comprehensive_report_-_17042019_0.pdf
- 13 <https://fi.se/contentassets/df3648b6cbf448ca822d3469eca4dea3/klimat-finansiell-stabilitet-mars2016-ny.pdf>
- 14 Ibid s. 4
- 15 <https://www.statista.com/statistics/268750/global-gross-domestic-product-gdp/>
- 16 <https://fi.se/sv/publicerat/nyheter/2020/erik-thedeen-ordforande-for-ny-internationell-arbetsgrupp-om-hallbar-finans/>
- 17 “Recommendations of the Task Force on Climate-related Financial Disclosures” (2017) s.6
- 18 <http://fossilfritt-sverige.se/fardplaner-for-fossilfri-konkurrenskraft/>
- 19 <https://www.greenpeace.org/sweden/bakgrund/4553/trots-nya-regler-ap-fonderna-fortsatter-att-investera-i-valdens-storsta-fossilbolag/>
- 20 https://www.esrb.europa.eu/pub/pdf/asc/Reports_ASC_6_1602.pdf
- 21 <https://www.di.se/nyheter/oljefonden-vi-hade-tjanat-300-miljarder-mer-utan-oljeinvesteringar/>
- 22 <https://www.expressen.se/nyheter/almedalen/finansministrarna-maste-ga-forst-i-ledet/>
<https://www.aftonbladet.se/nyheter/samhalle/a/dOrE4B/mellin-moter-att-inte-flyga-ar-det-vikti-gaste-du-kan-gora>
- 23 <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2019/10/klimatet-pa-agendan-nar-finansministern-star-vard-for-internationell-konferens-i-stockholm/>

“Tiden för misslyckanden och ursäkter är sedan länge förbi. Världens länder måste sluta investera i det som förstör vår planet.”

Stefan Löfven, regeringsförklaringen 2014

GREENPEACE